թէ Իմերխեւինը: Իմերխեւի հայ-կաթոլիկ գեղացիները՝ Փխիկուր եւ Դոլլաթ խօսում էին վրացերէն. Դոլլաթն էլ 1828 թ. կործանեցին Ծամշօղլիները. իսկ Փխիկուրը Շաւշէթի միւս քրիստ. գեղերի հետ կոտորուեցան 1918 թ. չնայելով՝ որ Իմերխեւի մուսուլմանները մինչեւ վերջին շունչ տքնեցան նրանց ազատել. բայց իհթիհատի դահիճները իրենց վճիռը գործադրեցին:

Արդանուչ, Շաւշէթ եւ Իմերխեւ լեռները ընդհանրապէս ծածկուած են խիտ անտառներով: Կարճխալ եւ Դեւաոբանի լեռներից իջնում է Պորտա առ-ը, որ ոռոգում է Լոդի-վակէ, Իմամ-Ծմինդա, Նատալակեվա, Լեկօբանի, Ջանուժիրի (մեծ տաճար լեռան կատարին), Նիոլետի, Զիկունետի, Զավլիետի, Զիգասխեւի, Խոզբերուլի, Ցխումրի, Գագա-Սաբադուրա (հանքային ջրեր), Էդրինէ, Դիդվինախի, Ախալտա, Պորտա բերդը, Պորտա գեղը, Պորտա եայլան:

Սավացխա լեռ. իջնում է Բերդա առ. բղխելով Ակ-Բունղար Ակից, ոռոգում է բազմաթիւ եայլաներ եւ անցնում է հռչակաւոր Բերդա[1] բերդից, որ ունի մեծ տա-

---

1 Բերդայի բերդի, տաճարի եւ ձորերի մէջ վանքերի հետքեր շատ կան, որոնք ծաղկել են Քողկեդոնիկ վրացախօս եւ վիրական իշխանութեան շրջանում: Նոյնպէս Պարտայի ձորում կան բազմաթիւ աւերակներ, գերեզմանոցներ, տաճարների աւերակ պատեր, որոնք վկայում են, թէ միջնադարում այդ վիճակը ծաղկած էր եւ մեծ բազմութիւն էր ապրում: